

Apstiprināta ar
2012. gada 19.septembra
pavēli Nr.155

**Aizsardzības ministrijas un
Nacionālo bruņoto spēku
standartizācijas koncepcija**

Rīga
2012

Ievads

Aizsardzības ministrijas un Nacionālo bruņoto spēku standartizācijas koncepcijas mērķis ir noteikt standartizācijas plānošanas, kā arī ieviešanas un kontroles politiku Aizsardzības ministrijā (turpmāk – AM) un Nacionālajos bruņotajos spēkos (turpmāk – NBS).

Standartizācijas koncepcija attiecas uz AM un visām tās padotībā esošajām iestādēm, tostarp NBS.

1. Standartizācijas principi un mērķi

Standartizācija ir darbību kopums, kuru mērķis ir noteikt vispārīgus un daudzkārt piemērojamus principus esošo vai perspektīvo uzdevumu risināšanai. Tā ir nacionālo un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (turpmāk — NATO) bruņoto spēku spēju, nodrošinājuma un bruņojuma plānošanas procesa neatņemama sastāvdaļa un viens no priekšnoteikumiem efektīvai NBS vienību sadarbībai nacionālā līmenī, kā arī sadarbībai ar NATO un Eiropas Savienības valstu bruņotajiem spēkiem, sabiedrotajām valstīm un starptautiskajām organizācijām.

Standartizācija nodrošina NBS un NATO spēku savstarpējās sadarbības spējas militārajā un civilajā sfērā.

Valsts standartizācijas politiku militārajā jomā īsteno Aizsardzības ministrija, kura organizē NATO standartu militārajā jomā vai to noteiktu kritēriju ieviešanu.

AM un NBS standartizācijas politika tiek veidota tā, lai sasniegtu NATO standartizācijas noteiktos kritērijus un saderību ar sabiedrotajām valstīm.

NATO noteiktā kārtība un divpusēji standartizācijas vienošanās dokumenti nosaka vadlīnijas visiem nacionālā līmeņa standartiem.

Standarts ir NATO standartizācijas procesā noteikts un izsludināts standartizācijas dokuments (standartizācijas vienošanās - STANAG, standartizācijas rekomendācijas – STANREC vai sabiedroto standarts (*allied standards*)) vispārīgai un atkārtotai lietošanai, kas nodrošina noteikumus, vadlīnijas vai raksturojumu noteiktām darbībām vai to galaproduktiem, lai sasniegtu optimālu saskaņotību.

NATO standartizācijas mērķis ir uzlabot alianses darbības efektivitāti, izmantojot sadarbību un savietojamību starp Alianses, NATO spēkiem un partnervalstīm, tādējādi uzlabojot efektivitāti izmantot pieejamos resursus.

Militārajā jomā ar standartizāciju galvenokārt tiek saprasta NATO standartu ieviešana, lai nodrošinātu savietojamības prasības.

Militārajā jomā standartizācijas principus, uzdevumus un organizatorisko sistēmu nosaka Ministru kabinets.

Militārajā jomā standartizācijai ir jāveicina NBS un NATO spēku savstarpējā sadarbība militārajā un civilajā jomā, kā arī jānodrošina NBS savietojamība (savienojamība, savstarpējā aizstājamība vai koplietojamība) ar NATO spēkiem un struktūru.

Lai sasniegtu dalībvalstu bruņoto spēku sadarbības spējas, NATO standartizācijas komiteja definējusi šādus standartizācijas līmeņus:

- Savienojamība – produktu, procesu un pakalpojumu piemērotība kopīgai izmantošanai specifiskos apstākļos, kas atbilst attiecīgām prasībām, neradot nepieņemamu mijiedarbību.
- Savstarpēja aizstājamība – spēja viena produkta, procesa vai pakalpojuma vietā lietot kādu citu, lai izpildītu tādas pašas prasības.
- Koplietojamība – sasniegta, ja tiek izmantotas vienādas doktrīnas, procedūras un ekipējums.

Savstarpējā savienojamība ir NATO bruņoto spēku minimālais pieprasītais līmenis. Vadības, kontroles un informācijas/komunikāciju sistēmu līmenī savietojamības prasības nosaka NATO C3 savietojamības politika. Standartizācijas līmenis var būt augstāks, ja tas ir noteikts NATO un Latvijas Republikas ārējā normatīvajā aktā vai AM saistošā dokumentā.

Visi institucionālie komponenti, kas ir iesaistīti NATO standartizācijas procesā, ir atbildīgi par dažādu standartizācijas prasību un specifisku mērķu noteikšanu dažādos standartizācijas līmeņos un prioritāšu ieteikšanu to ieviešanas procesā.

NATO standartizācija ietver vairākus elementus: standartizācijas koncepcijas izstrādi, materiālu, vadības un kontroles principu definēšanas, operāciju plānošanas, misiju norises, atbalsta funkciju veikšanas, militārās vadības un kontroles procedūru, plānu, administratīvās kapacitātes noteikšanas, apgādes un nodrošinājuma organizēšanas standartizāciju. Standartizācija ir integrēta NATO aizsardzības plānošanā un saskaņota ar NATO operāciju plānošanu.

2. Standartizācijas prioritāšu noteikšana

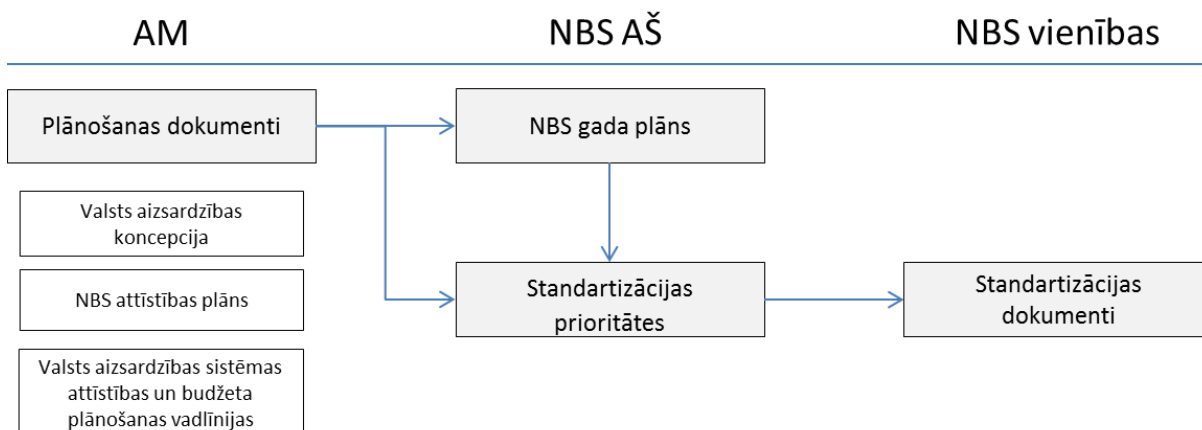
Latvijā standartizācija militārajā jomā ir cieši saistīta ar nacionālo aizsardzības plānošanu un spēju ieviešanu. Standartizācija ir būtisks posms NBS spēju attīstībā, tomēr tas ir tikai viens no posmiem, tādēļ arī standartizācijas attīstība skatāma tikai kontekstā ar visām spēju attīstības dimensijām.

Standartizācijas prioritātes izriet no kopējām aizsardzības sektora un spēju attīstības prioritātēm, kas attiecīgi noteiktas AM un NBS plānošanas dokumentos: Valsts aizsardzības koncepcijā, NBS attīstības plānā, Valsts aizsardzības sistēmas attīstības un budžeta plānošanas vadlīnijās un NBS gada plānā.

Prioritāri tiek izskatīti standartizācijas dokumenti, kas saistīti ar prioritāro NBS spēju attīstību un uzsāktajiem projektiem. Spēju attīstības projektu ieviešanas gaitā tiek izvērtēti visi ar projekta darbības jomu saistītie standartizācijas dokumenti (gan ieviestie, gan ieviešamie), lai nodrošinātu pēc iespējas NATO standartiem atbilstošu projekta īstenošanas rezultātu (spējas, infrastruktūru, bruņojumu).

Standartizācijas prioritātes kārtējam gadam tiek sagatavotas NBS Apvienotajā štābā (turpmāk – AŠ), balstoties uz aizsardzības nozares plānošanas dokumentiem un speciālistu ieteikumiem. Standartizācijas prioritāšu noteikšanas process atspoguļots 1. attēlā.

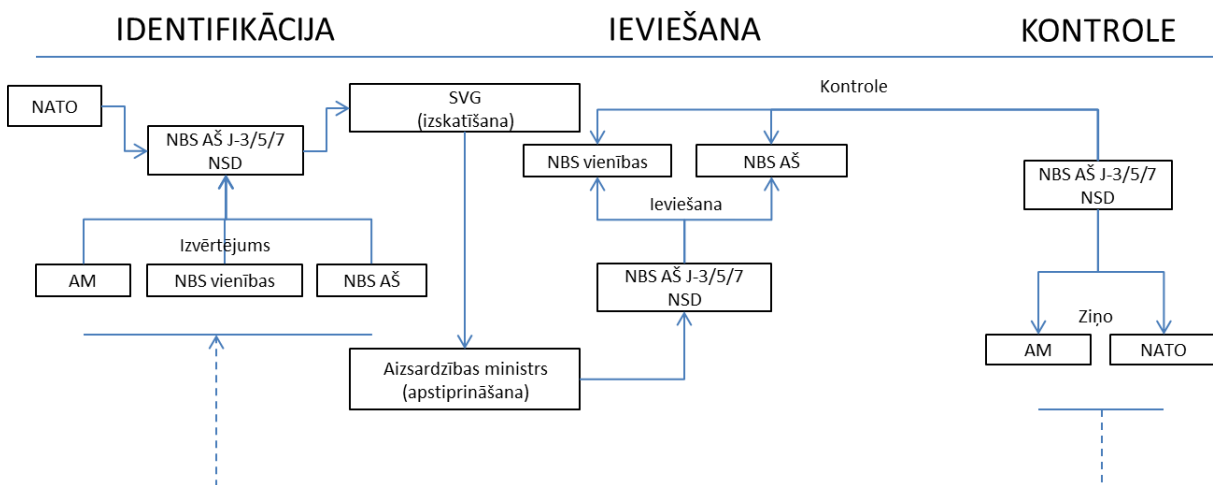
1. attēls. Standartizācijas prioritāšu noteikšana.

3. Standartizācijas process

Standartizācijas process aptver visus posmus no standartizācijas dokumentu izvērtēšanas un apstiprināšanas līdz standartu faktiskai ieviešanai un standartu uzturēšanas kontrolei. Visi šie posmi ir savstarpēji saistīti, un tie visi kopā nodrošina, lai rezultātā esošās vai jaunizveidotās spējas būtu NATO/ES savietojamas.

2. attēls. Standartizācijas process.

3.1. Standartu identifikācija

Nacionāli standartizācijas procesa vadība tiek koncentrēta NBS AŠ. NBS AŠ nodrošina arī Latvijas militāro pārstāvību NATO standartizācijas politikas ietvaros.

NATO standartizācijas dokumenti izvērtēšanai tiek noteikti saskaņā ar standartizācijas prioritātēm. Standartizācijas dokumentu izvērtēšanas un analīzes koordinēšanu veic NBS AŠ.

Standartizācijas dokumentu izvērtēšanu nodrošina NBS AŠ vai NBS vienības, kuru atbildības jomu skar konkrētais standartizācijas dokuments.

3.2. Standartu ieviešana

Pēc standartizācijas dokumentu apstiprināšanas tie tiek ieviesti (ja tiek pieņemts atbilstošs lēmums – ieviest) NBS vai AM un tās padotībā esošajās iestādēs. Standartu ieviešanu koordinē atbildīgā amatpersona. Vienību komandieri ir atbildīgi par to, lai padotais personāls tiktu iepazīstināts ar jaunajiem standartiem, kas tieši saistīti ar vienības darbību. Standartus NBS mācību programmās, lai nodrošinātu atbilstošu un aktuālu personāla apmācību, iekļauj Mācību vadības pavēlniecība.

Standartu ieviešana notiek, pilnībā vai daļēji iestrādājot standartizācijas dokumentos noteiktās prasības iekšējos normatīvajos aktos, plānošanas dokumentos, organizējamo iepirkumu dokumentos, mācību literatūrā vai mācību programmās.

Uzsākot jaunu projektu vai iepirkumu, tā atbilstību standartiem ietver nosacījumos, kas saistīti ar šī projekta vai iepirkuma realizāciju. Tādēļ jebkura projekta izstrādes gaitā ir nepieciešams apzināt visus ar projektu saistītos standartus un izvērtēt to atbilstību konkrētajiem projekta ieviešanas apstākļiem.

Ja standartu ieviešana nav saistīta ar spēju attīstības projektiem, bet to ieviešana ir vitāli nepieciešama un prasa papildu finanšu resursus, sagatavo ietekmes uz budžetu izvērtējumu un nepieciešamos finanšu līdzekļus pieprasa kārtējā gada NBS budžeta plānošanas ietvaros.

3.3. Standartu ieviešanas kontrole

NBS AŠ uztur datubāzi ar visiem standartizācijas dokumentiem (izskatītajiem, izskatāmajiem un ieviestajiem) un to ieviešanas gaitā veiktajām darbībām, kā arī ziņo NATO par apstiprinātajiem un ieviestajiem standartizācijas dokumentiem.

NBS AŠ uzturētā Standartizācijas datubāze apkopo visu informāciju par NATO standartiem, nodrošinot iespēju pārskatīt gan apstiprinātos un ieviestos standartizācijas dokumentus, gan standartizācijas dokumentus, kurus plānots izskatīt nākotnē. Šāda veida sistēma atvieglo spēju attīstības, infrastruktūras celtniecības vai bruņojuma un transporta iegādes procesu, nodrošinot iespēju iegūt informāciju par visiem atbilstošajiem standartizācijas dokumentiem, kas attiecas uz konkrēto jautājumu, veicinot savietojamību ar NATO spēkiem un atbilstību NATO standartiem. Būtiski, lai datubāze sniegtu aktuālo informāciju par visiem jautājumiem un izaicinājumiem, kas saistīti ar katra standarta ieviešanu, ļaujot izpētīt un novērtēt standartizācijas dokumentu ieviešanas procesu.

NBS AŠ kontrolē standartizācijas dokumentu ieviešanu NBS un aktualizē datubāzi, vienlaikus izvērtējot, vai kādam no apstiprinātajiem standartizācijas dokumentiem nav nepieciešams ierosināt izmaiņas vai pārvērtēšanu, ņemot vērā ieviešanas procesā radušos apstākļus.

Kontrolei pār standartu ieviešanu jānotiek pēc būtības, pārliecinoties, ka standartizācijas dokuments ir ieviests NBS vienībās, regulāri kontrolējot un pārbaudot, kā arī ziņojot par problēmām, kas radušās ieviešanas gaitā.

Standartizācijas dokumentu ieviešanas un kontroles mehānismiem jārada atgriezeniskā saite, nodrošinot iespēju gūt secinājumus, atziņas un mācības pēc standartizācijas dokumentu ieviešanas, kas sniedz iespējas pilnveidot procesu un novērst nepilnības.

Ne retāk kā reizi gadā NBS AŠ sniedz saturisku izvērtējumu un analīzi par standartizācijas dokumentu ieviešanas gaitu un standartizācijas procesu pārskata periodā. Šāds izvērtējums attiecīgi kalpo par pamatu nākamā gada standartizācijas procesa vadlīniju un prioritāšu noteikšanai.